

Gemeente van Christus,

Ik heb al verschillende jaren een moestuin. Vroeger bij onze pastorie in Friesland en in Hoogland en nu in het stadspark in Amersfoort. Ik hou er van om mee te bewegen met de seizoenen, om zaad uit handen te geven, zonder dat je de oogst in handen hebt, ik sta versteld van de transformatieve kracht van onooglijk zaad waaruit een overvloed aan groenten kan ontspruiten. Ik hou er van om met m'n handen in de aarde te zitten en ik besef dat ik geduld moet hebben, bijvoorbeeld als ik pastinaak zaai... dat heeft een kiemtijd van een maand en onder tussen komt ook dat onkruid op...voorzichtigheid is geboden..want voor je het weet trek je onkruid en kwetsbaar gekiemde sprietjes er uit.

Ooit zei iemand mij in mijn eerste gemeente uit Friesland: dominee...de bijbel is een boeren boek. Ik denk dat dat een juist en wijs inzicht was. Het gaat ook vandaag in onze gelijkenis om boeren wijsheid.

Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan iemand die goed zaad gezaaid had in zijn akker.

Goed zaad, staat er nadrukkelijk. Het lijkt een overbodige toevoeging, want wie zaait zijn akker in met slecht zaad? Maar het staat er zo met bijzondere nadruk : goed zaad daar begint het dus mee....goed zaad. Dat is dus het uitgangspunt. En daarin ligt al iets van troost en van bemoediging. Goed zaad in de akker. Goede zaad in ons hart, goed zaad in ons denken...En ergens hoor ik hierin ook het oerverhaal van In den beginne doorklinken. En zie het was goed.

Doch terwijl de mensen sliepen, kwam zijn vijand en zaaide er onkruid overheen, midden tussen het tarwe en ging weg. Een laffe daad. Maar er wordt hiermee dus ook gezegd dat het onkruid, het kwaad op de tweede plaats komt. Het heeft niet de oudste rechten. Het is er niet vanaf den beginne. Het is er en het kan ons onzeker maken, aan ons vreten en ons wanhopig maken. Maar het ligt niet aan de goede zaaier, niet aan het goede zaad, niet aan de vruchtbare akker. Het is de vijand die zijn werk doet. Als een dief in de nacht. En hij verlaat de akker. Wegwezen. Hij laat de akker in de steek. Nooit heeft hij op aarde gewandeld zoals Jezus dat heeft gedaan.

De aard van het onkruid wordt niet benoemd. Ook de oorsprong van het onkruid, de oorsprong van het kwaad blijft een raadsel. Maar er worden twee dingen over gezegd. De mensen slapen, de vijand zaait. Ik hoor hierin: het kwaad blijft een raadsel, het onttrekt zich aan onze blik. Terwijl wij slapen. Maar heel subtiel staat er wel bij: *'Toen het graan opkwam en vrucht zette, toen kwam ook het onkruid tevoorschijn'*. Het onkruid komt dus tevoorschijn na het goede zaad en aan het goede zaad. In deze gelijkenis is het onkruid, het kwade dus een bij-verschijnsel. Het verschijnt erbij, het is er wel degelijk, maar het is een bij-verschijnsel, er wordt geen zelfstandigheid aan toegedacht. Het kwade verschijnt na en aan het goede. Ook hier is het goede dus het uitgangspunt. Daaraan en daarbij wordt ook het kwade zichtbaar.

Gemeente, dat is een fundamenteel inzicht. Wij leven niet in een dualistische orde, zegt deze gelijkenis. Alsof wij speelbal zijn in een kosmische strijd tussen goed en kwaad. Alsof de aarde het speelveld is waar twee zelfstandige machten elkaar bestrijden. Je komt die gedachte nog wel eens tegen dat de duivel een soort tegengod is, een soort tweede Godheid. Dat is teveel eer voor de duivel. Je kunt en je moet het kwaad niet ontkennen, we zullen er aan moeten geloven aan dat kwaad, maar dat is nog iets anders dan er in geloven. Ik hoor in deze gelijkenis: het onkruid verschijnt, 's nachts. Overdag wordt er gezaaid. In het volle licht. Het goede is het begin en het einde. Alpha en omega. Dat is het uitgangspunt. We geloven in het goede, aan het kwade zullen we moeten geloven.

Als we verder lezen wordt er weer een indringende vraag gesteld: *Zullen wij het onkruid dan maar binnenhalen?* Maar de zaaier antwoordt: *nee: laat ze samen opgroeien tot de oogst.*

Boerenwijsheid. Hovenierswijsheid. Laat ze samen opgroeien anders gaat ook het koren verloren. Zou Maria van Magdala toch gelijk hebben toen ze Jezus in de Paastuin aanzag voor een hovenier?

Laat ze samen opgroeien, totdat het goede zichtbaar wordt zegt deze gelijkenis terecht. Als je het onkruid eruit wil halen heb je grote kans dat je de tarwe ook uittrekt. Het woord dat hier voor onkruid wordt gebruikt verwijst naar 'dolle tarwe', een gras dat op tarwe lijkt maar waarvan de korrels een giftige werking hebben.

Je kunt het goede en het kwade dus niet zo uit elkaar halen, zonder het goede ook te beschadigen.

Eugen Drewermann, theoloog en psychoanalyticus, schrijft n.a.v. deze gelijkenis over een legende die hij als kind zijn moeder hoorde vertellen. Op de vraag hoe het nu precies zat met de duivel antwoordde zijn moeder dat de duivel ooit duizenden jaren de beste engel en trouwste dienaar van God was. Maar op een dag besloot God om de wereld te scheppen en daar verzette de engel Lucifer zich tegen. Dat komt omdat Lucifer voorzag hoeveel oneindig leed Gods schepping teweeg zou brengen. Hij verzette zich tegen Gods plannen en hij besloot om voortaan al het kwade in de wereld uit te roeien waar en wanneer hij het maar tegen kwam en sindsdien richt hij zelf alleen maar onheil aan.

Ik vond dat een treffende illustratie: mensen kunnen elkaar natuurlijk allerlei dingen aandoen, door niet na te denken, door je te laten meeslepen, door nalatigheid, maar zegt Drewermann: er bestaat geen onheil dat zo demonisch kan zijn als de fanatieke wil ten koste van alles het goede te doen, de neiging om je bestaan te zuiveren van alles wat in jou ogen negatief en slecht is.

Ik denk dat hij een punt heeft. De drang tot zuiverheid, de wil tot purisme kan destructieve gevolgen hebben. Onze geschiedenis toont aan dat veel geweld voortgekomen is uit de wil om te zuiveren: heilige oorlogen, etnische zuiveringen, joden vervolgingen, revoluties, rassenscheiding. Niets is zo bloeddorstig als in de naam van het goede het kwade te willen vernietigen. In naam van de inquisitie werden met goed geweten gruwelijke dingen gedaan. Ook in onze tijd. In naam van een blanke orde handhaving vonden zwarte mensen de dood. De fanatieke wil het goede te doen kan veel onheil veroorzaken. Ook de kerk heeft hier boter op het hoofd, denk alleen maar aan het leed van de vele kerkscheuringen met een beroep op de zuiverheid van de leer. Niet alleen kerken maar ook harten scheurden.

Hoe anders klinkt de gelijkenis. Laat beide opgroeien tot de oogst. Betekent dat dan, dat het goede en het kwade er niet toe doen? Ik denk het niet. Er is wel degelijk onderscheid, er ligt tussen het goede en het kwade een wereld van verschil, de gelijkenis spreekt wel degelijk over een oogsttijd, waarin scheiding gemaakt zal worden, waarin duidelijk wordt wat recht en wat onrecht is.

Maar intussen moet je zorgvuldig te werk gaan want je kunt je vergissen. Het kan allemaal zo door elkaar lopen. Het één zit verstrikt in het ander. Achter oprechte verontwaardiging kan angst schuil gaan, je inzetten voor de naaste kan nog wel eens te maken hebben met zoeken naar zelfbevestiging. En andersom een op het oog onverschillig iemand kan bijzonder betrokken zijn. Mensen die wij zo zo vinden hebben vaak ook een heleboel onverwachte kanten. En mensen die wij fantastisch vinden en ophemelen, blijken vaak doodgewone en soms zelfs hoogst irritante personen te zijn. Niets is volledig onkruid, niets is volledig tarwe. *Laat beide opgroeien tot de oogst.*

Gemeente, deze zaaier getuigt daarmee van geduld. Van lankmoedigheid. Dat betekent letterlijk: lang van gemoed. Met een groot en ruim hart. Een hart dat veel vertrouwen kan schenken, een hart dat het uit-houdt met ons ...in een eindeloos geduld. De Lankmoedige is een van de namen van God. Met een zaaier die lankmoedig is, daarmee is God dus te vergelijken. Leven voor Gods aangezicht is leven voor het aangezicht van de lankmoedige.

Niet het zuivere, niet het gestrengte waarin geen bestaan mogelijk is, waarin niets groeien kan. Nee God als de lankmoedige. Deze Lankmoedige wandelde in een dienaars gestalte op aarde. Hij heeft zich laten uitzaaien als een graankorrel. Hij is gestorven en opgewekt om in ons op te staan. Om in ons onze innerlijke grond te worden.

Kunnen wij ons laten voeden door Christus als onze innerlijke grond?

Wat laten wij groeien uit de aarde van onze ziel?

Waarin staan wij geworteld en wat is de vrucht van onze handen?

Wij zullen het goede zaad misschien herkennen, maar ook wij kunnen als dieven in de nacht zijn. We kennen ons slagen en ons falen, onze grandeur en onze misere..de dag en de nacht...het kan ook in ons hart dichtbij bij elkaar liggen en onvoorspelbaar door elkaar lopen. Wij hebben die lankmoedigheid ook zo nodig.. *Laat beide opgroeien tot de oogst.*

Wij gaan door de wereld als een zaad dat gezaaid wordt tot de oogst. De oogst ligt niet in onze eigen hand. De oogst ligt in de handen van God, de Lankmoedige. Wij mogen ons laten uitzaaien.

Ik zal de halmen niet meer zien en binden nog de volle schoven.

Maar doe mij in de oogst geloven waarvoor ik dien.

Amen.